

в бою с противотанковой батареей на северо-западе Кёнингсберга, после того как его самоходная артиллерийская установка была подбита, при поддержке других САУ под его командованием, вступил в бой с немецкой пехотой и захватил ключевой пункт в городке Фирбруденбург, но был смертельно ранен в этом бою.

А. А. Зиновьев, оценивая результаты советского эксперимента, отмечал, что несмотря на злоупотребления первых лет Советской власти, в целом было создано общество для человека, хотя и отличающееся от идеала. В этой связи можно говорить о том, что семья Космодемьянских, хотя и пострадала в годы становления Советской власти, приняла те позитивные общественные изменения (разрушение сословий, почти неограниченные возможности вертикальной социальной мобильности, доступ к образованию и здравоохранению для всех, честь человеку по его труду на благо общества), которые она с собой принесла. Младшее поколение Космодемьянских своими подвигами по защите социалистического отечества не только выразило свое согласие с ними, но и встало на их активную защиту, когда для этих изменений мироустройства возникли внешние угрозы. Примечательно то, что пример семьи Космодемьянских - не единственный. Среди белорусов - это семья Казеев, где не только дети, но и родители, непосредственно пострадавшие во время репрессий, встали на защиту социалистической Родины, когда возникла угроза ее уничтожения.

Заключение. Сказанное позволяет говорить о том, что в годы Великой Отечественной войны появился новый тип патриотизма - социалистический патриотизм - когда народ защищал не только свою историческую территорию, но и общественный строй, который был на ней установлен.

Литература. 1. Девятых, С. Ю. Дети и подростки Страны Советов в годы Великой отечественной войны. - Минск: РИВШ, 2015, 204 с. 2. Зиновьев, А. А. Русская трагедия. - М.: Алгоритм, 2016. - 544 с. 3. Ты осталась в народе живая ... Книга о Зое Космодемьянской / Сост. В. Дорожкина, И. Овсянников. - Сборник статей и очерков. - Тамбов: Тамбовполиграфиздат, 2003. - 180 с. 4. Успенский, В. Д. Зоя Космодемьянская. - М.: Молодая гвардия, 1989. - 235 с.

УДК 811.161.3 (092)

КАВАЛЕЎСКАЯ Н.А., студэнт

Навуковы кіраўнік **БАУШЫНА Ю.У.**, ст. выкладчык

УА “Віцебская ордэна “Знак Пашаны” дзяржаўная акадэмія ветэрынарнай медыцыны”,
г. Віцебск, Рэспубліка Беларусь

ЯЎХІМ ФЁДАРАВІЧ КАРСКІ – БАЦЬКА БЕЛАРУСКАЙ ФІЛАЛОГІІ

Уводзіны. Праз два гады беларускае мовазнаўства будзе адзначаць чарговую юбілейную дату – 180 гадоў з дня нараджэння выдатнага філолага, бацькі беларускага мовазнаўства Яўхіма Фёдаравіча Карскага (1860 – 1931 гг.). Ён вядомы ў нашай краіне як выдатны філолаг-славіст, этнограф, фалькларыст, палеограф, заснавальнік беларускай філалогіі і мовазнаўства. Ём напісана больш за 1000 прац па славістыцы, беларусістыцы, русістыцы. Яго імя знаходзіцца ў адным шэрагу з імёнамі вялікіх мовазнаўцаў Беларусі, такімі як М. Гарэцкі, Я. Лёсік, П. Бузук, М. Нікіфароўскі.

Усё сваё жыццё Я. Ф. Карскі займаўся даследаваннем гісторыі беларускай мовы, дыялекталогіі, фальклору, гісторыі беларускай літаратуры, вывучаў мясцовыя гаворкі.

Жыць і працаваць Я. Ф. Карскаму прыйшлося ў цяжкі час, калі толькі пачыналася фарміраванне сучаснай беларускай мовы. Ён шмат падарожнічаў па краіне, апошнія гады жыцця вымушаны быў правесці ўдалечыні ад Радзімы.

Матэрыялы і метады даследавання. У якасці матэрыялаў ўжывалі бібліяграфічныя слоўнікі пра беларускіх пісьменнікаў, выданні, прысвечаныя беларускім мовазнаўцам, а

метадамі даследавання ў нашым артыкуле з’явіліся агульнанавуковыя метады аналізу, параўнання.

Вынікі даследавання. Нарадзіўся Я. Ф. Карскі 20 снежня 1860 года ў вёсцы Лаша Гродзенскага павета ў настаўніцкай сям’і. Грошай не хапала, бо настаўніцкая праца не прыносіла вялікага прыбытку і таму сям’я часта пераязджала з месца на месца.

Пачатковую адукацыю Яўхім Карскі атрымаў на Навагрудчыне ў Ятранскім народным вучылішчы. У 1874 годзе паступіў ў Мінскае духоўнае вучылішча, а пазней у семінарыю. У семінарыі ён вучыўся амаль дзесяць гадоў, так і не закончыўшы яе, паступіў у Нежынскі гістарычна-філалагічны інстытут, дзе ў 1886 годзе пад кіраўніцтвам прафесара Р. Ф. Бранта выдаў сваю першую буйную навуковую працу “Агляд гукаў і форм беларускай гаворкі”, прысвечаную гукавому ладу і марфалогіі беларускай мовы. Мовазнавец лічыў сябе сапраўдным беларусам, таму што жыў і працаваў на роднай зямлі, добра ведаў беларускую мову, беларускія гаворкі.

Ужо ў першых навуковых працах Карскі займаўся лінгвістычным даследаваннем самой мовы, яе гісторыі, месцам яе распаўсюджвання. Ён адзначаў, што беларуская мова мае шмат агульнага з іншымі славянскімі мовамі, у прыватнасці з польскай, рускай, украінскай. Але на яго думку беларуская мова павінна быць самастойнай, бо мае рысы, уласцівыя і характэрныя толькі ёй (прыстаўныя гукі, ў, дзеканне, цеканне).

У канцы 80-х пачатку 90-х гадоў Я. Ф. Карскі працуе ў Віленскай гімназіі, дзе выкладае царкоўнаславянскую і рускую мовы. Праз некалькі гадоў абараняе дысертацыю і атрымлівае вучоную ступень магістра рускай мовы і славеснасці, а пазней – вучоную ступень доктара філалогіі. Затым ён пераязджае ў Варшаву і пачынае працаваць у Варшаўскім універсітэце выкладчыкам, потым займае прафесарскія пасады кафедры рускай і славянскіх моў, рускай літаратуры, а таксама двойчы быў абраны рэктарам.

Адначасова з выкладчыцкай дзейнасцю Я. Ф. Карскі працягвае сваю навуковую дзейнасць: склаў праграму вывучэння беларускай мовы, выдаў шмат артыкулаў па гісторыі беларускай літаратуры і культуры.

Асноўнай працай, якой ён прысвяціў больш дваццаці гадоў, стала трохтомнае выданне “Беларусаў” – энцыклапедыі беларусазнаўства, у якой апісана жыццё і побыт беларусаў, беларуская міфалогія, беларускі фальклор з XIII да першай чвэрці XX ст. Аб’ём гэтай працы складае больш за тры тысячы старонак, а таксама пададзены этнаграфічныя карты беларусаў.

Для таго, каб падрыхтаваць толькі першы том, у якім разглядаюцца межы рассялення беларусаў у залежнасці ад тэрытарыяльных гаворак, дадзены аналіз фарміравання беларускай народнасці, пачынаючы са старажытнасці і заканчваючы XIX стагоддзем, вучонаму прыйшлося шмат часу калясіць па ўсёй Бларусі на цягніках і фурманках, вывучаць летапісы, хронікі, жывыя беларускія гаворкі. Другі том “Беларусаў” быў цалкам прысвечаны беларускай мове, а апошні трэці том апісвае абрады і звычаі беларусаў – ад нараджэння і да самай смерці.

У дваццатыя гады філолагу прыйшлося пераехаць у Петраград, дзе ён жыў і працаваў да канца сваіх дзён. Памёр Яўхім Фёдаравіч Карскі 29 красавіка 1931 года.

Заклучэнне. Я. Ф. Карскі пакінуў надзвычай багатую навуковую спадчыну, апублікаваўшы пераважна ў расійскім і беларускім друку больш за тысячу малых і вялікіх навуковых прац.

Філолаг займаўся падрабязнай распрацоўкай навуковага беларусазнаўства, прымаў удзел у беларускім нацыянальным руху, удзельнічаў у першым Усебеларускім з’ездзе.

Мовазнавец вельмі любіў кнігі, таму за сваё жыццё назбіраў уласную вельмі каштоўную бібліятэку, якую падараваў Беларускаму дзяржаўнаму ўніверсітэту. Бібліятэка акадэміка Я. Ф. Карскага захавалася да нашых дзён і знаходзіцца цяпер у Нацыянальнай бібліятэцы Рэспублікі Беларусь.

Літаратура. 1. *Беларускія пісьменнікі: Бібліяграфічны слоўнік.* Мн., 1994. Т. 3. С. 191–199, 2. *Дзятко, Д. Жыццёвыя шляхі акадэміка Яўхіма Карскага // Роднае слова.* – 2011. – № 1 – С. 34–40., 3. *Карскі Яўхім. Беларусь.* – Мн.: “Беларускі кнігазбор”, – 2001. – С. 48–50., 4.

УДК 619:616-001.4:615.322

КАНДЫБО О.М., магистрант

Научный руководитель **КАРТУНОВА А.И.**, ст. преподаватель

УО «Витебская ордена «Знак Почета» государственная академия ветеринарной медицины»,
г. Витебск, Республика Беларусь

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ РАСТИТЕЛЬНЫХ СРЕДСТВ ДЛЯ ЛЕЧЕНИЯ РАН У ЖИВОТНЫХ В ПЕРИОД ВЕЛИКОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ

Введение. Еще с глубокой древности растения применяли с лечебной целью. Лечебные свойства растений во многом зависят как от веществ, которые вырабатываются в процессе их жизнедеятельности, так и от веществ, входящих в химический состав самих растений. Эти вещества способны нормализовать те или иные патологические процессы у больных животных, а также обладают свойством повышать общую резистентность организма животного. В 1941 г в условиях начавшихся военных действий партией и правительством СССР была поставлена задача максимального использования доступных средств и лечебных материалов для лечения животных и людей в военно-полевых условиях и в тылу.

Материалы и методы исследований. Использование растительных средств для лечения ран у животных в годы Великой Отечественной войны исследовалось нами по материалам журнала «Ветеринария» за 1941 год, современных литературных источников. Использовались следующие методы: анализ литературных источников, обобщение данных.

Результаты исследований. Материалы, содержащиеся в ветеринарных журналах, документах коммунистической партии и правительства СССР, отражающих деятельность ветеринаров в довоенный период и в 1941 г., в начале Великой Отечественной войны, показывают, что ученые Советского Союза усилили научные изыскания, направленные на обеспечение сохранности поголовья животных и их здоровья, как в тылу, так и в ходе боевых операций. Для сохранения и восстановления здоровья животных было рекомендовано использовать различные доступные подручные средства, в том числе и растительные. Учеными (Бир, Соколов) отмечалось, что авитаминоз замедляет заживление ран, а введение витаминов в рану может ускорить процесс заживления [1]. Витамины, содержащиеся в соках растений и плодов, обладают лечебным свойством. При введении в организм животных с кормами они ускоряют заживление ран. При местном применении действуют бактерицидно на гноеродные микроорганизмы, содействуют грануляции и ускоряют эпителизацию раны. Учеными в рассматриваемый период проводились эксперименты и наблюдения, по результатам которых был сделан вывод о том, что сок плодов томата обладает хорошим лечебным эффектом. Лечебными свойствами сока плодов томата считались: высокое содержание витаминов А, В и С; наличие в его составе калийных, натронных и кальциевых солей лимонной и яблочной кислот, которые усиливают вазомоторную реакцию в организме животного и действуют бактерицидно; способность сока плодов томата к желатинизации.

По мнению исследователей, использование доступных растительных и животных продуктов в совокупности давало более ощутимый эффект. Вполне доступным средством для ветеринарии являлся рыбий жир. Профессором Лером в 1934 году было предложено использовать рыбий жир также и в лечении гнойных ран. Лечебные свойства рыбьего жира обуславливались входящими в его состав витаминами А и D, а также незаменимыми полиненасыщенными жирными кислотами (омега-3). Считалось, что незаменимые полиненасыщенные жирные кислоты, содержащиеся в рыбьем жире, идут на образование в организме простагландинов – веществ, обладающих противовоспалительным действием.

Одним из удивительных свойств обладает сфагновый мох. Его использовали в качестве сфагно-марлевых повязок при лечении гнойных ран. Сфагновый мох обладал достаточно